

Астрологія:

Астрологія, древня система вірувань, що зародилась чотири тисячі років тому в Стародавньому Єгипті й Вавілоні, і дотепер має велику владу над людською уявою. Астрологію вперше було сформульовано і приведено до строгої системи категорій, зрозумілих західному світові, Клавдієм Птолемеєм у його книзі *Tetrabiblos* (приблизно в 140 р.). Різні астрологічні системи були розвинуті і в Індії та Китаї. Багатьом вченим здається дивним, що астрологія продовжує існувати в постмодерністському світі, незважаючи на те, що природничі науки й астрономія сильно похитнули її основу.

Астрологія — громіздка, але надзвичайно приваблива система вірувань, яка продовжує полонити людську уяву. З утвердженням сучасної астрономії, що замінила систему Птолемея, астрологія пережила сильний шок, і протягом XVIII й XIX ст. здавалось, що її зовсім дискредитовано, принаймні, у середовищі освічених людей. Однак вона ніколи не зникла назавсім і відродилася в XX столітті, користуючись величезною популярністю навіть у найрозвинутіших, багатих і високоосвічених суспільствах західного світу. Сьогодні гороскопи публікують в газетах і журналах, що виходять великими накладками, а професійних астрологів більше, ніж професійних астрономів. Чому це так? Через те, що астрологія є істинною? Чи мають силу її емпіричні твердження?

Існує переконлива наукова критика основних принципів астрології. Я виділю лише деякі, найважливіші, аргументи.

1. Земля не є центром Сонячної системи, як це думали перші астрономи. Тільки Місяць обертається навколо Землі. Інші ж планети обертаються навколо Сонця. Таким чином, гороскопи ґрунтуються на фундаментальній астрономічній помилці.

Класична астрологія, що претендувала на опис впливу небесних світил, знала тільки п'ять планет, видимих неозброєним оком, і абсолютно не мала ніякого поняття про Уран, Нептун і Плутон, які було відкрито пізніше. Відтоді астрологи намагаються внести їх у свої розрахунки. Тим часом, усі класичні діаграми невірні. До того ж у нашій Сонячній системі існують тисячі астероїдів, що, в основному, не були враховані астрологами. Але оскільки вони складають частину небесної карти, то здається, що їхня здатність "впливати" на події, які відбуваються на Землі, теж має бути врахована.

У нашій Сонячній системі існують тисячі астероїдів, що, в основному, не були враховані астрологами. Але оскільки вони складають частину небесної карти, то здається, що їхня здатність "впливати" на події, які відбуваються на Землі, теж має бути врахована.

2. Древні астрологи помилково думали, що зорі на небі нерухомі, і вони відзначали сонячні знаки за допомогою різних сузір'їв. Більш, ніж

через 1800 років потому, як Птолемеєм уклад систему астрології, відбувся зсув рівнодень, пов'язаний з обертанням Землі. Тепер положення "нерухомих зір" відносно Землі змінилося приблизно на 30 градусів. Гіппарх уже в другому столітті відкрив явище прецесії, суть якого полягає в тому, що точки рівнодень весь час пересуваються назустріч видимому річному рухові Сонця. Це означає, що точка весняного рівнодення рухається в західному напрямку вздовж екліптики, а отже, знаки Зодіаку, які спочатку носили такі ж назви, що й сузір'я, яким вони відповідали, поступово змінили своє розміщення на екліптиці.

Знаки більше не відповідають аналогічним за назвою сузір'ям. Наприклад, знак Діви тепер міститься в сузір'ї Лева. Астрологам античності був відомий цей феномен, і вони заснували астрологію на знаках, що рухаються, а не на зодіакальних сузір'ях. Це одержало назву тропічної астрології; інша школа астрології, названа зоряною астрологією, базується швидше на розміщенні планет у сузір'ях, ніж на знаках. У подальшому знаки Зодіаку продовжуватимуть віддалятися від однойменних сузір'їв. Таким чином, існують і альтернативні астрологічні системи, що враховують цей факт. ▀

проблема наукової критики

3. Як впливають небесні світила на Землю в момент народження людини? Що за сили діють на неї — гравітаційні, електромагнітні, ядерні — чи якісь інші, невідомі сили? Було обчислено і гравітаційний, і електромагнітний вплив планет. Він виявився дуже слабким. Звісно, Сонце та Місяць суттєво впливають на Землю, але вплив планет на народження дитини надто невеликий. Тому виникає питання: якого роду космічні сили діють у пологовому покої. Очевидно, що акушерка чи нянька, які піклуються про матір і дитину, чинять набагато більший вплив, ніж далекі планети. Більше того, якщо діють фізичні сили, то чому не тоді, коли дитина ще перебуває в утробі матері? Чи забезпечить тіло й кістяк матері кращий захист проти передродового впливу планет, ніж сучасний будинок?

Вчених до цих пір приводить у здивування нездатність астрологів визначити тип астрального впливу, що позначається на дитині в момент її народження.

Вчених до цих пір приводить у здивування нездатність астрологів визначити тип астрального впливу, що позначається на дитині в момент її на-

родження. Звісно, це не заперечує життєво важливого впливу Сонця та Місяця на Землю (узяти, приміром, припливи й відпливи або потребу рослин у сонячному світлі). Але це не головне. Головне полягає в основній гіпотезі, згідно з якою взаємне розміщення Сонця, Місяця й планет під час народження людини здійснюють на неї вирішальний вплив.

4. Визначення "моменту народження" також є спірним. Чи той це момент, коли дитина починає виходити з утроби, що, як відомо, забирає певний час у тривалості пологів? Чи коли дитина робить перший подих (як і думають астрологи), чи коли перерізають пуповину? Чи необхідні природні пологи? Останнім часом акушери роблять багато кесаревих перетинів. Більш того, лікарі можуть прискорити або затримати пологи за допомогою медикаментів. Чи стосуються астрологічні гороскопи тільки тих, хто народився природним шляхом? Наступна проблема полягає в тому, що багато людей не мають точних записів про час свого народження. Найчастіше він лише приблизний, і зазвичай встановити його точніше неможливо.

5. Але навіть якби людина знала точний час свого народження, постає

Біологія вчить нас, що наші фізичні риси є функцією хромосом і генів, переданих під час зачаття, а не в момент народження, і що особисті якості й більшість фізичних захворювань залежать від впливу навколишнього середовища, особливо після народження.

питання про те, що саме в космосі вплинуло на неї, коли вона народилась. Яку, у порівнянні з цим, роль відіграють генетичний і біологічний фактори? Астрологи думають, що на додаток до особистісних рис фізична будова — будова скелета, колір волосся й очей, схильність до певних захворювань у майбутньому — співвідноситься з гороскопом. Однак біологія вчить нас, що наші фізичні риси є функцією хромосом і генів, переданих під час зачаття, а не в момент народження, і що особисті якості й більшість фізичних захворювань залежать від впливу навколишнього середовища, особливо після народження. Імовірно, в момент зачаття, коли сперма зливається з яйцеклітиною та з'єднуються два ряди хромосом, положення небесних тіл може відігравати деяку роль. Принаймні, можна припустити такий вплив. Але, по-перше, це не доведено емпірично, а по-друге, всі астрологічні системи, засновані на моменті народження, все одно будуть тоді помилковими й непридатними. Якщо момент народження визнається вирішальним, то очевидно, що дві людини, народжені в один час і в одному місці, були б "астральними близнюками", навіть якщо в них різні батьки і впливи навколишнього середовища. Ці двоє мали б бути схожими між собою і прожити однакові життя. Святий Августин критикував астрологію, вказуючи на той факт, що раб і його пан були астральними

близнюками, але вели зовсім різний спосіб життя, обумовлений різницею їхніх соціальних ролей і обставин.

Астрології бракує узгодженої понятійної системи, а астрологи недостатньо глибоко аналізують її основи.

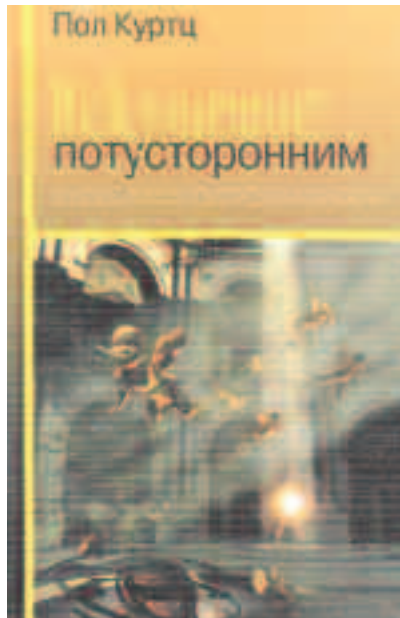
6. Можна запитати, що таке "вплив" небесних тіл? Чи включає в себе астрологія теорію детермінації, обумовленості або долі? У ній можна знайти різні метафізичні концепції через двозначність самої теорії. Насправді астрології бракує узгодженої понятійної системи, а астрологи недостатньо глибоко аналізують її основи. Існують різні форми детермінізму. Чи постулює астрологія приречення або долю, в якій усе, що відбувається, має бути визначене однозначно? Але детермінізм не узгоджується з астрологією, бо її судження висловлюють у формі поради або ж альтернативно. Здається, вони припускають, що існує щось подібне до космічної погоди і що є час найбільш сприятливий для людських починань. Так, ми часто чуємо про те, що зорі лише "спонукують", а не "змушують", що допускає форму слабкої детермінації. У мене не було б заперечень проти такого типу детермінізму, якби йшлося про причинні зв'язки; але неясно, що мають на увазі астрологи, думаючи, що астральні тіла накладають на нас відбиток і в деякому сенсі визначають подальшу долю людини, навіть якщо в неї залишаються альтернативи і деяка свобода вибору. Чи існує прямий причинний взаємозв'язок між небесними тілами і кожним народженням? Це важко встановити, якщо, звісно, не постулювати існування якоїсь "невидимої містичної причини", що йде від планет.

Чи існує прямий причинний взаємозв'язок між небесними тілами і кожним народженням? Це важко встановити, якщо, звісно, не постулювати існування якоїсь "невидимої містичної причини", що йде від планет.

Дехто робив припущення, що ці тіла відіграють роль тільки спускового механізму в дитини (хоча це й не було доведено). Але інші говорять про космічну синхронність, у якій положення планет відіграє лише символічну роль у кореляції взаємин. Труднощі з астрологією полягають у тому, що вона настільки невизначена і двозначна, що не піддається точній інтерпретації й перевірці.

Надруковано зі скороченням за текстом книги П. Куртца "Искушение потусторонним" (М.: Академический Проект, 1999). Переклад з російської І. Сергієнка.

Про автора

Пол Куртц (народ. 1925 р.), почесний професор Університету штату Нью-Йорк у Буффало, — особистість у багатьох відношеннях дивовижна. Його енергія й таланти вражають. Він є автором або редактором понад трьох десятків книг, його перу належать сотні статей.

Коло наукових інтересів Пола Куртца винятково велике: методологія пізнання і стилі мислення, етика, теорія реальності, філософська антропологія, культурологія, філософія релігії, паранормальні вірування й парапрактика...

Зараховуючи себе до натуралістичної і прагматичної традиції в американській філософії, він разом з тим визнає, що зазнав впливу серйозних ідей Маркса, Джона Дьюї і Сіднея Гука.

Центральною установкою П. Куртца є принцип: філософія покликана творити світ, а не тільки пояснювати його. У слабкості сучасної філософії, її периферійному положенні й культурі винні насамперед самі філософи, які погрязли в академізмі, логіцизмі й постмодерністському снобізмі. Куртц закликає їх прийняти виклик сучасної цивілізації і відповісти на питання про зміст і базові цінності людського існування, про перспективи людства в умовах планетарних революційних, технологічних, інформаційних, психологічних і соціальних змін.

Не менш плідна й суспільна активність П. Куртца. Він є головним редактором журналу "Free Inquiry", головою Комітету з наукового розслідування заяв про паранормальні феномени, екс-президентом Міжнародного гуманістичного й етичного союзу, президентом Міжнародної академії гуманізму, президентом найбільшого у світі видавництва гуманістичної літератури "Прометеус Букс".

П. Куртц — ініціатор і керівник багатьох культурних і науково-дослідних програм. Серед них — створення міжнародної мережі Центрів досліджень, фонду "В ім'я майбутнього", Ради з секулярного гуманізму і багатьох інших.

Немаловажною стороною діяльності П. Куртца є його виступи на актуальні соціальні проблеми. Він гостро критикує джерела забруднення інформаційного простору, захищає права людини, свободу слова й совісті, закликає до суспільного контролю за засобами масової інформації, їхньої демонополізації, відділення від фінансових і владних структур. П. Куртц гаряче прокламує ідею культурної реформації, перетворення суспільства на основі загальнодемократичних принципів, глобальних моральних цінностей, поваги до розуму й наукового знання.